

RECENZII ȘI NOTIȚE BIBLIOGRAFICE REVIEWS

Părintele Gheorghe Colțea, *Cugetări necugetate. ECLESIASTUL. Despre Dumnezeu, despre om, despre creație*, carte tipărită cu binecuvântarea IPS Dr. Laurențiu Streza, Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului, Editura Andreiana, Sibiu, 2016, 559 p.

Ultimă carte a Părintelui Protopop de Bran-Zărnești se înscrie în mod firesc pe linia publicațiilor sale anterioare, din care amintim: *Poteci de lumină* (2013), *Toiagul odrăslit* (2015) și *Cuvioșii Pustnici din Bucegi* (2015), toate publicate cu binecuvântarea IPS Mitropolit Laurențiu la Sibiu. Din prefața Înalt Preasfințitului Părinte Mitropolit la cartea de față am reținut că aceste *Cugetări necugetate* „pe care ni le propune Părintele Protopop Gheorghe Colțea vin să împingă limitele și granițele instituite din varii motive până acum și să îi determine pe cititori să vadă dincolo de sensurile cu care erau deprinși până acum” (p. 7). Citind cu atenție cartea Părintelui Protopop și revenind la unele pasaje de mai multe ori, precizările Părintelui Mitropolit s-au confirmat atât de pregnant încât am ajuns la concluzia că în setea lui de adevăr și de evidențiere a dragostei nesfârșite a lui Dumnezeu pentru oameni, autorul pune întrebări și dă răspunsuri cu adevărat provocatoare.

Am regăsit în această carte stilul său curgător din publicațiile sale precedente, deloc elaborat, decurgând din prea-plinul sufletului său. Autorul precizează încă de la început în „Argument”, textul cu care începe cugetările sale, că fără să fi beneficiat „de o cultură vastă și de o pregătire academică normativă” a îndrăznit să creadă „că este voia Celui Preaînalt să inspire și să descopere, prin oameni simpli, adevăruri care au fost revelate, dar care nu au fost încă înțelese în profunzimea lor” (p. 14). Strădania de a cunoaște adevărurile descoperite nouă de Dumnezeu, „în multe chipuri și multe feluri”, este un demers nu doar legitim, ci și necesar pe calea desăvârșirii noastre în Hristos Domnul. Acest demers este la dispoziția oricărui credincios, atât celui cu pregătire academică, cât și celui simplu, dar este vorba de un demers ecclesial, în sensul că se face în tradiția Bisericii, fiecare inspirându-se de la predecesori și mijlocind inspirație pentru urmași. Tocmai acest lucru face Părintele Protopop Colțea, chiar dacă o face uneori de o manieră provocatoare, căci nu poate fi un „căldicel”.

Precizarea repetată a autorului că nu are o pregătire academică am înțeles-o referindu-se, printre altele, la faptul că nu însoțește cartea sa de un aparat critic, deși am simțit în scrisul său ecoul unei culturi vaste pentru nivelul unui licențiat în Teologie, ceea ce mi-a lăsat impresia că am în față un autor cu un vocabular bogat, pe care-l mânduiște cu măestrie, deci „un om care a citit mult și a uitat totul”. Dacă totuși întâlnim citate exprese în această carte, acestea sunt din Sfânta Scriptură și din Sfinții Părinți ai Bisericii, iar scri-

Recenzii

sul său mustește de limbaj biblic și patristic. Cele 114 teme abordate în colecția aceasta de eseuri tratează teme variate, cele mai multe dintre ele fiind intitulate simplu „Cugetări” pe marginea unei teme alese. Titlul fiecărui text este însoțit de un subtitlu în ghilimele, care reprezintă ideea de bază sau chiar sinteza aceluși text, fiind în fond un citat din textul respectiv. Chiar dacă temele abordate sunt foarte variate, credem că am reușit să identificăm câteva coordonate sau termeni cheie care străbat și leagă între ele toate aceste texte numai aparent disparate. Între termenii-cheie, primul ar fi IUBIREA, iubirea lui Dumnezeu față de lume, „care întrece logica și rațiunea” (p. 85) și iubirea ca răspuns al omului la iubirea lui Dumnezeu. Un al doilea termen sau concept-cheie în cartea Părintelui Protopop Colțea credem că este ideea de „normalitate” în care trebuie să se regăsească sau la care trebuie să revină orice om pe calea mântuirii sale. Ne oprim doar la acești doi termeni, care constituie împreună firul roșu al cărții.

Tema centrală a cărții ni se pare a fi relația dintre „Creator și creație”, despre care, în stilul său provocator, autorul spune că sunt „două realități existențiale,” care „se mențin în echilibru, asigurându-și reciproc veșnicia” (p. 122). Este evidentă în întreaga carte grija autorului ca nu cumva iubirea lui Dumnezeu să se consume fără răspuns, dar nu trebuie să uităm că iubirea divină este mai întâi trăită veșnic în sânul Sfintei Treimi, astfel că iubirea lui Dumnezeu nu a rămas niciodată fără răspuns. Apoi numai Dumnezeu este veșnic în sensul deplin al cuvântului, căci El nu are nici început și nici sfârșit. Creația a avut un început căci a fost creată de Dumnezeu din nimic și are perspectiva să continue în veșnicie prin transfigurare, dar numai cu ajutorul lui Dumnezeu. Creația are nevoie absolută de Dumnezeu, fără de Care s-ar întoarce în neantul din care a fost creată, dar Dumnezeu nu are nevoie de creație, căci atunci ar fi dependent de ea, ceea ce este de neimaginat.

Am luat acest exemplu pentru a evidenția faptul că cugetările Părintelui Colțea nu trebuie interpretate în „cheie academică”, așa cum ne-a prevenit autorul de la început, cel puțin în mod indirect, ci în cheia în care au fost scrise, într-un zăbucium sufletec uneori cu conotații mistice, a „bucuriei de a căuta și de a descoperi”(p. 64), cheia de „a fi cu Dumnezeu sau în afara lui Dumnezeu” (p. 56-57), ori „de a fi sau a nu fi” cu Dumnezeu (p. 95). De altfel, multe din aceste cugetări se încheie cu o rugăciune cum este cea de la sfârșitul textului despre „Creatorul și creația”: „Dumnezeu, să mă ierți pentru că am minte îndrăznească, care în loc să-și trăiască în smerenie bucuria de a exista, se aventurează să răspundă la întrebări închipuite tot de ea” (p. 125). Să mai subliniem că Părintele Colțea ține mereu să precizeze că-și cunoaște limitele și aceasta este dimensiunea principală a cheii în care trebuie interpretate toate afirmațiile sale, respectiv din mărturisirea sa că ”Nu am vrut să fiu eretic! Am iubit întotdeauna învățătura Sfintei Biserici! Am prețuit trăirile și cugetările Sfinților Părinți! Nu am vrut să creez sminteală în inima semenilor mei! Doar am îndrăznit să exprim o umilă părere. Dacă va fi de la Dumnezeu, va rămâne, iar dacă va fi de la mine, se va stinge!” (p. 12). Deci, chiar dacă „îndrăznește” să pună întrebări provocatoare, dar care îl frământă și care pot fi întrebările multor credincioși din ziua de astăzi, Părintele Gheorghe Colțea se întoarce totdeauna la adevărul revelat și propovăduit dintotdeauna de Sfânta Biserică.

Un al doilea termen-cheie în această carte ni se pare a fi ideea de normalitate, respectiv „normalitatea Raiului”, cum o numește Părintele Colțea, în contrast cu normali-

Recenzii

tatea omului „străin în propria-i casă” (p. 106). Prima i se pare uneori omului „ciudată și o trăiește doar ca o amintire și ca un ideal pe care dorește să-l îndepărteze cât mai mult, tocmai pentru a-și asigura o longevitate a propriei detenții”. După Părintele Protopop, Dumnezeu i-a dat omului căzut în păcat darul de a tinde spre sau de a căuta „normalitatea Raiului”, normalitate din care a căzut, ceea ce-mi aduce aminte de ideea „restaurării omului în Hristos”, atât de dragă Părintelui Dumitru Stăniloae. Există deci o normalitate a păcatului în care se complăce omul prin prostia lui, căci, după Părintele Gheorghe Colțea, „prostul nu are simțul eternității” și pentru a regăsi aripile sale cu care să zboare spre adevăr, omul trebuie să se lipsească de prostie și să se îmbrace în smerenie (p. 67). Omul prost din această carte mi se pare a fi sinonim cu cel descris de Împăratul David în Psalmul 52, 1: „Zis-a cel nebun întru inima sa: Nu este Dumnezeu”. De altfel, toți termenii folosiți de Părintele Protopop Colțea în această carte nu trebuie luați cum îi înțelegem curent, ci înțelegi mai întâi în sensul și în contextul folosite de autor, altfel îl răstălmăcim. În considerațiile sale profunde despre „normalitatea Raiului”, Părintele Colțea „îndrăznește” să creadă pe drept cuvânt „că Raiul nu este o destinație cu finalitate plictisitoare și oboșitoare, ci este o continuă călătorie în care mereu există motivația unei căutări și mereu există dorința unei destinații” (p. 107). Autorul fundamentează aceste afirmații atât pe Psalmistul David, cât și pe Sfântul Apostol Pavel, astfel regăsim în aceste cugetări viziunea profundă despre *epectaze* a Sfântului Grigorie de Nyssa.

Cele 114 eseuri din cartea de față sunt însoțite de 35 de poezii răsfirate printre cugetările propuse în proză, poezii despre care Părintele Colțea afirmă că le-a compus pe vremea când era elev la Seminarul Teologic din Cluj-Napoca. Aceste poezii, de altfel foarte reușite, nuanțează foarte bine „cugetările” cărții și întregesc tonul poetic general al întregii colecții. Toate poeziile reproduse aici ilustrează tematica generală a cărții de o manieră poetică. Cităm spre exemplificare din poezia *Crucificatul*, a doua strofă: „Tăcerea parcă plânge de durere, / Ce trist se-aud bătăile de cui! / Semeț se stinge unu-n partea stângă, / Și altul parcă plânge-n dreapta Lui” (p. 119). În mod simbolic, cartea părintelui Colțea se încheie cu poezia *Anii*, despre care autorul spune că: „Din palmele mele ei zboară, / Ca niște pâlării care se sting în infinit. / Am privit cerul, am privit pământul... / Te-am privit pe Tine și... / M-am oprit...” (p. 554). Aceste gânduri frumoase dau sens întregii cărții, și mai ales titlului biblic al cărții de *Eclesiastul*, care l-a început, m-a intrigat.

Părintele Colțea mi-a confirmat el însuși că a luat ca model pentru titlul cărții sale cartea Împăratului Solomon, mai ales pentru faptul că este vorba de o carte scrisă de fiul Împăratului David către sfârșitul vieții sale. Părintele Colțea este un preot cu adâncă trăire și nu se teme de moarte, dar, purtând o cruce foarte grea despre care vorbește în partea autobiografică a cărții „Cine sunt” (vezi p. 30), a dorit să transmită prin această carte „care ar putea fi ultima” un mănunchi de cugetări, cu speranța că acestea ar putea fi de folos multora. Deși este un om care iubește întreaga creație a lui Dumnezeu, Părintele Colțea are comun cu autorul cărții din Vechiul Testament convingerea că fără Dumnezeu totul este deșertăciune. Din această încredințare, autorul încheie cartea sa, în mod consecvent cu toate cugetările din ea, cu convingerea că atunci „Când vei merge la Dumnezeu nu vei fi întrebat câți kilometri ai parcurs de la Pământ la Cer și nici cât timp a durat parcurgerea acestei traiectorii existențiale, ci cât de mult ai iubit... În rest toate sunt deșertăciune!” (p. 553).

Recenzii

Ca și celelalte cărți ale neobositului păstor al Branului și această nouă carte a Părintelui Gheorghe te poate provoca, uneori te poate pune pe gânduri, alteori îți poate produce aleasă bucurie duhovnicească, deci nu te lasă nicicum indiferent. La întrebările puse de autor unii vor putea da răspunsuri mai clare și mai precise, pe când alții se vor putea minuna de îndrăzneala unui preot de a striga în public bucuria sa de a-L fi întâlnit pe Dumnezeu în sufletul său și în întreaga creație. Suntem încredințați că această carte va inspira pe mulți să nu se complacă în normalitatea de a fi străini în propria lor casă, ci să tindă spre normalitatea Raiului și așa „cugetările necugetate” își vor fi atins scopul de împărtășire a bucuriei de a căuta și de a găsi Adevărul.

Pr. Prof. Dr. Viorel Ioniță

Arhimandritul Zaharia Zaharou, *Omul – ținta cercetării dumnezeiești*, trad. din limba engleză de Monahia Porfirie și Monahia Tecla, Doxologia, Iași, 2016, 262 p., ISBN 978-606-666-585-8

Luminosul teolog al moștenirii Sfântului Siluan Athonitul și al Părintelui Sofronie de la Essex, Părintele Zaharia Zaharou, propune teologiei românești o nouă temă de aprofundare prin lectură și înțelegere: *Omul – ținta cercetării dumnezeiești* (Doxologia, 2016, 262 p.). Având ca text antifonic al teologhisirii textul din Cartea lui Iov (7, 17-20) Părintele Zaharia caută să răspundă în amănunt tocmai întrebărilor din retorica acestuia: „Ce este omul, că l-ai mărit pe el sau că iei aminte spre el? De ce îl cercetezi în fiecare dimineață și de ce îl urmărești în orice clipă? (...) De ce m-ai luat țintă pentru săgețile Tale?”. Lucrarea se deschide printr-o atentă teologhisire asupra relației dintre voia lui Dumnezeu și puterea noastră de receptare și conlucrare cu ea. Autorul consemnează: „Domnul este mereu aproape, mereu lângă noi, cercetându-ne în fiecare zi și în fiecare clipă. Fericit este omul care-i înțelege cercetarea! Grija și preocuparea de Dumnezeu față de făptura Lui se vădesc în crucea pe care i-o hărăzește, prin care omul devine ținta proniei dumnezeiești. Dacă omul primește de bunăvoie această cruce, atunci el se face prieten al crucii, pildă și semn pentru cei din generația sa. Însă care este acea putere dinlăuntru omului ce-i îngăduie să devină ținta cercetării dumnezeiești? Principiul ipostatic este însușirea pe care Dumnezeu ne-a dăruit-o atunci când ne-a zidit după chipul și asemănarea Lui, ca să putem primi creșterea lui Dumnezeu. El este puțința omului de a se deschide cercetării harului dumnezeiesc și de a păstra înlăuntru său urmele acestui har. Principiul personal este „locul” din inima adâncă a omului unde se arată lumina cea nezidită a Feței Domnului și unde Dumnezeu vorbește cu omul. Dacă nu am avea în noi măcar o fărâcă din asemănarea cu Dumnezeu, nu am putea ști nimic despre El; însă Domnul ne-a zidit în așa fel încât să-L putem cunoaște și să putem păstra urmele prezenței Sale. Atunci când ne luăm crucea, care este pecetea chipului Său asupra noastră, Domnul revarsă peste ea energiile Sale, astfel încât aceste urme se întipăresc pentru totdeauna înlăuntru nostru” (Introducere, p. 7-8). Și încheie cu o afirmație a Părintelui Arhimandrit Sofronie (*Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, București, 2005, p. 383): „În felul acesta putem ajunge la asemănarea neștrămutată cu El și putem spune și noi în numele Lui: Acum, Hristoase al meu, în Tine și cu Tine-și eu sunt”.